

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị bài **Tản Mạn Biên Hoà: Chợ Biên Hoà – Những Câu Chuyện Xưa** của đồng hương **Hoàng Anh Tài**. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời. **Trân trọng.**

CHỢ BIÊN HOÀ – NHỮNG CÂU CHUYỆN XƯA

Theo thiên nghĩ của riêng tôi, phần đông chúng ta mỗi dịp đến viếng một địa phương nào, trước tiên đều muốn biết NGÔI CHỢ của vùng ấy như thế nào, sinh hoạt buôn bán ra sao?

Là những người đã sinh ra và lớn lên tại Biên Hoà, chắc hẳn ai ai cũng đã từng có dịp biết NGÔI CHỢ của quê nhà, nhưng vì yếu tố thời gian và tuổi tác chênh lệch, nên hôm nay tôi xin được giới

thiếu thêm phần nào về những gì tôi được hiểu biết để cống hiến quý bạn đồng hương còn đang cư ngụ nơi hải ngoại.

Vào khoảng năm 1931-1932, Chợ Biên Hoà tọa lạc giữa hai con đường nhựa, bề dài của Chợ chỉ trải dài đến khỏi tiệm چاپ pho “Hón Thái Sanh” ngang nhà của Ông Ách Hường, (sau là Dân Biểu Lập Hiến thời Đế Nhị Cộng Hoà) tên thật là Ngô Phước Hường). Thời kỳ này chợ còn cho đấu thầu, mà người phụ trách là Ông IBRAHIM người Ấn, có con là anh Bi, bạn đồng song với chúng tôi (hiện anh Bi đang ở Villiers- Le- Bel Pháp).

Trước chợ là một bãi sân trống dành làm bến xe ngựa và phía trên là Nhà Làng (Maison Commune), sau ngôi nhà này được dời về ngang với Nhà Thương Biên Hoà (về sau là Nhà Thương Phạm Hữu Chí). Chợ được xây cất lại và nối dài đến đầu đường Lê Văn Lễ. Chợ không có bề ngang mà chỉ có bề dài, tương tự như là một trại cưa.

Trước năm 1942, Chợ thuộc tài sản của thị xã Bình Trước, việc thu thuế hoa chi, làng có thuê một bà người Pháp tên YVONNE LAMBERT làm Quản Lý, dưới quyền bà có sáu nhân viên góp tiền chỗ, trong số này có một người vừa là nhân viên vừa là thư ký kế toán và thay mặt cho bà Quản Lý để đi soát vé chợ chiều.

Nên hiểu là thời gian này còn là thời kỳ Pháp Thuộc. Giờ xin nói qua về thân thế của Bà Sếp người Pháp kia, theo lời bà thuật lại, bà nguyên là vợ của một Luật Sư tên Odéon ở Sài-Gòn. Ông qua đời, bà trở thành goá phụ và ra Phước Hải làm nghề đánh cá. Là người Pháp chính hiệu nhưng bà nói tiếng Việt rất sành sỏi, ăn nước mắm, biết đánh “xẹp”, “tứ sắc” và cũng biết nói đùa, nói mỉa ..v.v..... Bà phục vụ ngành hoa chi chợ Bình Trước (Biên

Hoà) với danh nghĩa Quản Lý, giao thiệp rộng rãi, quen biết với tất cả bạn hàng chợ. Nhà bà ở ngang với dinh Quận Trưởng Quận Châu Thành Biên Hoà, cách sau tiệm chạp phô “Hón Thái Sanh” không đầy 10 mét.

Khi chúng tôi độ 20 tuổi, thì bà đã trên 50 nên thường gọi chúng tôi bằng “CON”. Còn nhớ một hôm bà đến trước gian hàng bán thúng rô của dì Hai Chén, tình nhân của Cai Bốn (mã tà, sau này là Trung Úy Bốn), dì Hai thấy Bà Sếp chợ, vội kéo vạt áo che cái bụng để giấu bầu tâm sự, tức thì bà cười bảo: *“Mày để dầu gì mà giấu được tao, mày biết tao là “bảy da” có gì đâu mà phải giấu, không chồng mà chữa mới ngoan, có chồng mà chữa thế gian sự thường”*.

Thỉnh thoảng bà thuê xe lô của Anh Mười Ngọ, chủ nhà hàng Đức Thành Hưng để đi Phước Hải và thường thì bà cho tôi đi theo, nơi đây bà quen thân với bà Bảy Võ là nhà đại lý cá biển nổi tiếng. Bà nhìn trời bữa nào nắng gắt bà biết và nói: *“Trời hôm nay nắng gắt vì mây có vảy cá”*.

Nhà Bà luôn luôn có tổ chức bài bạc. Lợi dụng điểm yếu ấy, các anh chị nhân viên thu tiền chỗ cũng thừa cơ hội kiếm chút cháo, đúng như lời đàm tiếu “Thợ may ăn vải, thợ rèn ăn sắt”, mó tay vô dầu thì phải dính dầu. Nhiều khi bất thành linh bà xuất hiện ra chợ kiểm soát vé và ré lên tiếng tu hít (síp-lê) nghe rùng rợn còn hơn tiếng còi của trọng tài thổi phạt đền, các anh chị nhân viên thu thuê đều lên ruột sợ “bể mánh”, còn bạn hàng buôn bán thì thường phải bị đóng tiền chỗ có khi tăng lên gấp đôi. Van xin thế nào cũng không xiêu lòng được, đành phải chịu. Khi bà rời khỏi thì các bạn hàng thường hay chửi rửa bằng những lời lẽ như sau: *“Ăn thụt con mắt, thắt hồ bao, ăn lòi tròng, té nổ!!”*

Kịp đến khi có cuộc Cách Mạng Mùa Thu năm 1945 thì bà Yvonne Lambert nhanh chân tìm đường tẩu thoát. Chừng độ 4 hay 5 giờ sáng, bà nhờ người thân đưa ra ga xe lửa Biên Hoà để mua vé xuống Sài-Gòn lánh cư, lúc ấy bà mặc y phục áo dài và đầu đội khăn che kín mặt, nếu gặp phải người có óc ích kỷ ty hiềm, thì chắc hậu quả khó mà lường?

Gia đình chúng tôi phải tản cư về quê ngoại ở An Hảo, vài tháng sau, do lời khuyên của người cậu thứ Tư, tôi theo ghe bán đồ gốm của Hãng "Céramique du Donai" của Ông Lý xuống Sài-Gòn bằng đường thủy. Dịp này, tôi có đến đường Noel gần Dakao phía trong đường Marcel Richard để tìm thăm bà cựu Quản Lý chợ Biên Hoà. Bà sống rất thoải mái, có nuôi một đứa con nuôi trai tên René, và có chồng là một cựu Trung Tá Không Quân người Pháp. Bà cũng cho tôi biết là sớm muộn gì bà cũng hồi hương về sinh sống ở Pháp. Từ giả bà, tôi đáp xe đò của Ông Hai Hứng tài xế về Biên Hoà, ông tài xế không lấy tiền xe, nghĩa cử này làm tôi ghi ơn mãi.

Tôi về lại nhà, sau một thời gian ổn định công ăn việc làm, thỉnh thoảng có về lại quê cũ ở gần hãng máy cưa Tân Mai, đôi lần gặp bà Dur Thị Hai. Qua lời tường thuật của bà Hai, người đứng tên quản thủ tài sản của bà Yvonne Lambert, từ khi bà trở về lại Pháp Quốc, thì tôi được biết những chi tiết như sau:

“Một buổi sáng thức dậy, thấy mình tay không, cái ông chồng sở Khanh kia đã “vó ngựa truy phong” thừa lúc nửa đêm Bà đang say sưa giấc điệp, anh ta lục chìa khoá tủ két, mở lấy hết cả vòng vàng, tiền bạc nữ trang. Quá khổ sở, nhiệm vụ trước tiên là Bà gửi đứa bé con nuôi vào cô nhi viện, không bà con thân thuộc và

mỗi ngày Bà phải lê chân đi khắp các nhà hàng để lượm những mẩu bánh mì ăn đỡ đói...”

Bà đau buồn nên sinh bệnh tật, làm khổ thêm cho thân bà trong cảnh khốn cùng. Suy tính mong sao thoát khỏi cơ hàn, bà nhờ người làm đơn xin trở qua lại Việt Nam để bán đất đai ở Phước Hải, nhưng chính phủ Pháp không chấp thuận, bảo bà già rồi, qua thế nào được, vả lại tình hình tại Phước Hải vẫn chưa yên. Bà khóc sụt mướt và trở nên mù loà. Bà nhờ người biên thư về yêu cầu bà Hai bán nhà, bán đất của bà ở Máy Cưa để gửi tiền qua cho bà, để bà có thể sống nốt chuỗi ngày tàn, nhưng bà Hai tuổi cũng gần kề miệng lỗ mà cũng cô đơn, không bà con thân thuộc, nên tiếng kêu của bà Yvonne Lambert chỉ là tiếng kêu trong sa mạc!!!

Bất động sản này sau đó được bán lại cho anh Tư Bê, chủ lò gạch và bà Dư Thị Hai thì ẵm trọn số tiền về quê cũ ở Mỹ Tho, mặc cho bên kia trời Bà “đằm bằm da” đã bị anh chàng “điểm mười da” phỉnh gạt, chết dần theo thời gian...

Thuật lại câu chuyện trên đây để quý đồng hương suy gẫm. Nhân đây cũng xin nói rõ Bà Yvonne Lambert ngày xưa giàu có, có thể là nhờ làm nghề đánh cá, chứ tuyệt nhiên không phải nhờ vào làm Quản Lý Hoa Chi Chợ Biên Hoà. Tôi nghĩ bà chẳng có lợi lộc gì cả, chỉ tội phải chuốc lấy cái nhân quả không lường về sau, qua sự hành xử không mấy đức độ đối với người buôn bán. Điều tôi muốn nhấn mạnh ở đây là không ngờ lời nguyên rủa của bạn hàng kêu ca “ăn lòi tròng té nỏ” mà sau này trở thành sự thật!!!

Ngày tôi đến định cư ở Pháp, tôi cố tìm lại tông tích của Bà Yvonne Lambert, nhưng hoài công, vì tuổi thọ của bà quá cao, nếu bây giờ mà bà còn sống ắt phải hơn 100 tuổi.

Cá nhân tôi không là người mê tín dị đoan nhưng những gì tôi tường thuật lại cùng quý bạn đồng hương là một bằng chứng xác thực, đề dù trong hoàn cảnh nào nên lấy đạo đức mà cư xử để không vướng vào “quả báo nhãn tiền”.

HOÀNG ANH TÀI